עין משפט נר מצוה

מכלל דבעלמא [נתינה כמ"כ] לאו נתינה היא · וגבי גט דאיסורא הוא לא תקון הלל: **שלא בפניו** · כי הכא שאינו בליסכה: **מאי דאינמריך ליה תקנו** · דאיה שהיה נמצא בעל כרחו ושלא בפניו תהא נתינה ואי הוה נמי קאי קמן ואמר "לא מקבילנא" הוה אימריך להלל נמי לתקוני דתיהוי נתינה אלא מה שלא הוצרך לא הוצרך וגבי גט דאיסורא הוא לא קיימא תקנתא דהלל: **ערב** · בשילהי גט פשוט: **לידן** · דמתני': **ראיה לאחרונה.**

בתחד דיני ממונות (סנהדרין דף לא.) דאפליגי בתמרו לו כל דאיתיה שיש לך להביא הכא עד שלשים ולא הביא עד לאחר שלשים ואמרו לו "הבא ראיה" ואמר "אין לי ראיה" בקמייתא הלכתא כוותיה כבתרייתא ליתהלכתא כוותיה: **וסגייר שלי** · לא יהיב לה ולא מידי ורחמנא אמר ונתן בידה*: **מאי שנא רישא כו'** · קא סלקא דעתיה "על מנת" לאו מעכשיו הוא ברבנן דפליגי עליה דרבי והוי כמו לכשתחזירי לי הגייר ליהוי גט ומ"ל אמאי מגורשת הא בשעת גירושין לאו מידי קיימא: **היכא דליתיה** · לאלמלית: **לא כפליה** · ר"מ במסכת קידושין (דף סא.) כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן וכו' דעימא אם לא תחזירי לא יהא גט הלכך בטל תנאיה: **הא כפליה לא הוי גיטא** · שהיה כפול אם יעברו ואם לא יעברו (במדבר לב) וכיון דמיני' גמרי' בעינן כי התם תנאי שתלו בו המעשה הוזכר קודם למעשה "אם יעברו" זה התנאי "ונתתם להם" זה המעשה ה"ג בעינן דעימא אם תחזירי יהא גט: **לאפוקי הכא** · דאמר לה זה גיטך בריאה והדר ע"מ שתחזירי: **משום דהוי ליה כו'** · וכיון לר"מ וכיון לרבנן דלא אפליג אלא בכפילה כדמפרש טעמא התם(ה) הולכך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא יתנו: **בדבר אחד** · לעבור הירדן מזרחה: בדבר

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחה לא הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא כי אצטריך ליה לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה ואביא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל "ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז" ונתנה לו בין מדעתו ובין בעל כרחו הויא נתינה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני, שלא בפניו, אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין על כרחו לא והלל מאי דאיצטריך ליה תקון, *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו - הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה* ת"ר הרי זה גיטך והגייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הגייר מגורשת מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר רב חסדא הא מני רשב"ג היא דאמר תתן לו את דמיה' ה"נ אפשר דמפייסה ליה בדמי, מתקיף לה אביי אימר דאמר רשב"ג היכא דליתיה בעיניה היכא דאיתיה בעיניה מי אמר? אלא אמר אביי הא מני *ר"מ היא דאמר "בעינן תנאי כפול והכא הא לא כפליה לתנאיה מתקיף לה רבא טעמא דלא כפליה לתנאיה הא כפליה לתנאיה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי קודם למעשה' אף כל תנאי קודם למעשה' לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי אלא אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דמעשה קודם לתנאי' הא 'תנאי קודם למעשה' לא הוי גיטא, מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם 'תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר' אף כל-לאפוקי הכא דתנאי

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחו לא הויא נתינה · ול"ת דהשתא לא מפליג בין בפניו בין שלא בפניו דבכל ענין בעל כרחו לא הויא נתינה ת"ל למה היה נמצא בראשונה וי"ל דבפניו לא היה יכול להניח מלוה מלקבלם כדי שיהיה הבית שלו וגם אם היה בפניו יעשוהו ב"ד נקבלם בעל כרחו ול"ת בבתי ערי חומה דהוי כפרעון החוב דעלין לקבלם פשיטא דהוי פרעון כדקאמרינן *הלוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר משמע דבישוב יחזיר לו אפילו בעל כרחו וכן בהאב (ב"מ דף מט:) כי אמר ליה שקול זוזך לא הוי אפילו כשומר חנם ומה אילטריך הלל הזקן לתקן וי"ל דוקא בעלמא פשיטא דהוי נתינה שאין המלוה מפסיד בקבלת הפרעון אבל הכא דע"י הפרעון צריך להחזיר הבית וכן ע"י קבלתו הוי הגט גט לא הויא נתינה ול"ת גבי גט פשיטא דלא הויא נתינה ומה צריך ללמוד מתקנתו של הלל וכי אם יתן מתנה לחבירו יקבלנה בעל כרחו ואור"י די"ל דכיון דאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז תלה הדבר בדעתה ועליו לקבלם והוי כמו בבתי ערי חומה וקמ"ל דאפ"ה בע"כ לא הויא נתינה:

לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי · פי' בקונטרס דר' מאיר ור' חנינא לא פליגי אלא בכפלות דקאמרינן התם טעמא דהולרך לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא יתנו וקשה דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף לד:) משמע בהדיא דפליגי רבנן נמי אר"מ במעשה קודם לתנאי גבי מתנה שומר חנם להיות כשואל וא"ת בשלמא תנאי כפול ותנאי קודם למעשה הן קודם לאו יליפינן שפיר מתנאי בני גד ובני ראובן מדנכתבו בזה הענין שמע מינה בענין כי האי גוונא אבל שלא יהא מתנה על מה שכתוב בתורה ואפשר לקיימו ע"י שליח היכי יליפינן מהתם דקאמרינן בכתובות (דף עד.) דלמא בלאו הכי נמי מועיל תנאי אלא דהכי הוה מעשה וי"ל *משום דכל התנאים הכתובים דמייתי בקידושין בפרק האומר (דף סא.) הוו בענין זה שמע מינה דבענין ממש כי האי גוונא ואם בחקותי תלכו ואם תאכו ושמעתם נמי רוב מצות ע"י שליח וגראה דהלכה כר"מ דבעי' תנאי כפול כו' דשמואל ורבא בסמוך סברי כוותיה וכל הני דמתניתין לייריי בתנאי כפול אע"ג דלא פירש דה"ג מוקי לה לקמן ברייתא בדכפליה לתנאיה אע"פ שלא פירש ובכל ע"מ שבש"ס כגון (סוכה מא:) ע"מ שתחזירהו לי לתמרוג וכיוצא בו בעי כפילות ובכל מקום בעינן תנאי כפול אלא דוקא בשתויי יין ופרועי ראש דהוי איסורי בפ' שבועת העדות (שבועות דף לו:) והא דבעינן כפילות בסוטה משום דהוי איסורא דלית ביה ממונא דאיכא שאר וכסות ועונה וכתובה והא דאמרינן בירושלמי בפרק האומר מ"ר יוסי מ"ר כון בכל אחר אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן והכא ליה וגראה להרב ר' אלחנן דגרסינן בכל אחר ליה לר"מ וכו' והכא אית ליה ומשני ר' חגיגת אומר הוא בערוה כלומר אע"ג דלא כפל תנאי ומן הדין התנאי בטל ומעשה קיים ומשום חומר אין הגט גט ולא הקידושין קידושין אם קבלה קידושין מאחר לריכה גט משמיה ובהכי אילטריך התם לעיל הקשה הרב ר' אלחנן כיון דבעינן תנאי כפול בחזהו נשך (ב"מ דף סו.) גבי מי קיימת דיבך אמר דקאמר פטומי מילי בעלמא הוא משמע שאם התנה הוא כמו שהיא אמרה היה מועיל ואמאי הא לא כפליה לתנאיה ואומר רבינו יצחק הא דנקט פטומי מילי משום דלא מהני אפי' לרבנן דר"מ וג' עניינים יש דיש מקומות דבעינן תנאי גמור ולר"מ תנאי כפול ויש מקומות דלא בעינן אלא דעת ויש מקומות דאפי' גלוי דעת לא בעינן ובפ' האיש מקדש (קידושין דף מט: ד"ה דגריס) מפורש: **אלא** אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי · לאו משום דליה ליה לרבא כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי דהא הכי הילכתא כדפריש לעיל ועוד דבהדיא קאמר רבא *בהילך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי החזירו יצא ואם לא כאומר מעכשיו דמי היכי יצא והא לא אלא המתנה אלא כשהחזירו ואז אינו בידו ואין גראה לומר דהתם מיירי כגון שאמר מעכשיו דמ"כ היה לו לפרש בדבריו ואע"ג דלא פירש נמי כפילות הייט משום דלא מפרש ליה במשנתינו אבל אי מיירי באומר מעכשיו היה לו לפרש אלא שרוצה רבא לייסב ברייתא זו אפילו כרבנן ורבי אבל לרבי אתיא שפיר כדמסיק רב אשי ואביי נמי משמע בסוף פירקין דסבר כרבי דקאמר הכל מודין בעל מנת שאלא חמה מנרתיקה דמעכשיו קאמר וכדרבי כו' ומיהו אין משם ראיה דלא מצי למימר איפכא הכל מודין דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי דהא בתם תנא פליגי כ"ש בעל מנת דעדיף: דתנאי

[בכתובות כה. ב"מ נח:] ב"ק סט. ב"ב קעד. בכתובות עו. סנהדרין לא. לעיל לא.

[בכתובות עד. ד"ה תנאי תיכף באופן אחר]

[סוכה מא:]

[קדושין סא.] ויאמר אליהם אם יצאנו עני אנו ובני ראובן אתכם את הירדן... ונתתם אם אין לא נצא ירדנו חלוצים אתכם ונאחזנו בתוכם באדמת כנען

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה משום וכו' בתם דכולך:

מהגהות

[נ"ק קיח.] ר' פפא בפ' הלוונות

תוספות רי"ד

אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו מגורשת דמתנה בעל כרחה שמה מתנה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין שלא מדעתו הויא נתינה: ת"ר הרי זה גיטך והגייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי את הגייר הרי זו מגורשת מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' דקס"ד דלא קניא ניטא עד שתחזיר לו את הגייר ונמצא דבעת קניית הגט לא היה לה מידי ורחמנא אמר ונתן בידה

ניטא/מגנה

(ב) ניטא לפי' ר' יהודה בין ריטא לסיפא על תקון ריטא נתינת גט לאשה והחזרת הגייר לבעלה

הפרי מאוסטרי על תנאי הבאות - "פא אנו" - אי אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו מגורשת דמתנה בעל כרחה שמה מתנה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין שלא מדעתו הויא נתינה: ת"ר הרי זה גיטך והגייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי את הגייר הרי זו מגורשת מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' דקס"ד דלא קניא ניטא עד שתחזיר לו את הגייר ונמצא דבעת קניית הגט לא היה לה מידי ורחמנא אמר ונתן בידה

תת נוטא

הלכות תנאי מקומו - תנאי בני גד ובני ראובן

(ו) תנאי כפול (ז"ה)

(ח) תנאי קודם למעשה

(ט) תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר